

Грубляк О.М.

к. е. н, доцент кафедри фінансів і кредиту
Чернівецький національний університет імені Юрія
Федьковича

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ВІДБУДОВИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Регіональна політика є ефективною, якщо вона має послідовний та цілеспрямований характер. Саме з цією метою в багатьох європейських країнах і в Україні, в тому числі, розробляється Державна стратегія регіонального розвитку [1], де визначаються стратегічні та тактичні цілі та заходи для їх досягнення. Головним інструментом реалізації Стратегії є Державний фонд регіонального розвитку, кошти з якого можуть отримати місцеві бюджети на виконання проектів, які відповідають Стратегії розвитку. Однак внаслідок збройної агресії росії цей ресурс є недостатнім для відновлення інфраструктури регіонів, що постраждали. Тому у жовтні 2022 року внесено зміни до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» [2], відповідно до яких створено Фонд ліквідації наслідків збройної агресії. Цей Фонд створено у вигляді спеціального фонду у складі державного бюджету, щоб профінансувати значну частину видатків з відновлення інфраструктурних об'єктів.

За даними damaged.in.ua відповідно до проекту «Росія заплатить» станом на лютий 2023 року загальна сума збитків через повномасштабне вторгнення росії, завдана інфраструктурі України, складає 143,8 млрд доларів. В основному це такі об'єкти: житлові будівлі (53,6 млрд дол), інфраструктура (36,2 млрд дол), активи підприємств (11,3 млрд дол), освіта (8,9 млрд дол), АПК (8,7 млрд дол), енергетика (8,1 млрд дол), ліс (4,5 млрд дол), транспорт (3,1 млрд дол), торгівля (2,6 млрд дол), заклади культури та спорту (2,2 млрд дол), охорони здоров'я (1,8 млрд дол), ЖКГ (1,4 млрд дол), соціальної сфери (0,2 млрд дол) та інші [3].

Доходами Фонду ліквідації наслідків збройної агресії визначено:

1. Кошти, отримані у зв'язку з виконанням Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» та Закону України «Про санкції». На сьогодні примусово вилучені кошти держави-агресора з рахунків банків з російським капіталом, що ліквідуються: «Міжнародного резервного банку» (колишній «Сбербанк») та «Промінвестбанку» - до державного бюджету перераховано 17 млрд гривень.

2. 50% коштів, що перераховуються Національним банком України за результатами його діяльності у поточному році (у державному бюджеті на 2023 рік заплановано 35,5 млрд грн).

Однак запланованих надходжень Фонду на 2023 рік буде недостатньо навіть для фінансування окремих видатків. Тому якщо Фонд ліквідації наслідків збройної агресії має стати реальним фінансовим механізмом забезпечення потреб країни з відновлення втраченої інфраструктури, обійтись без додаткових джерел його наповнення неможливо.

Видатки Фонду ліквідації наслідків збройної агресії на 2023 рік затверджено у сумі 35,5 млрд грн та мають бути спрямовані на: «будівництво, капремонт громадських будівель (які були зруйновані або пошкоджені внаслідок збройної агресії РФ) і захисних споруд цивільного захисту; будівництво, реконструкцію, капремонт об'єктів критичної інфраструктури, пов'язаних з наданням послуг водо- і тепло-, електро- і газопостачання (які були зруйновані або пошкоджені внаслідок збройної агресії РФ); будівництво, реконструкцію, капремонт будівель для забезпечення житлом ВПО та осіб, які втратили житло внаслідок збройної агресії РФ; розроблення проектно-кошторисної документації для об'єктів, зруйнованих внаслідок збройної агресії РФ; закупівлю шкільних автобусів, спецтранспорту для закладів охорони здоров'я та комунальних підприємств з благоустрою територій; придбання житлових приміщень для громадян України, відповідні об'єкти

нерухомого майна яких знищено внаслідок збройної агресії РФ; закупівлю медичного обладнання та устаткування для закладів охорони здоров'я, які постраждали від воєнних дій та/або були на тимчасово окупованій території, за умови наявності придатного для використання приміщення, де можливо розмістити таке медичне обладнання та устаткування; закупівлю комп'ютерного та мультимедійного обладнання (яке було знищено, пошкоджено або викрадено) для закладів освіти, що знаходяться на територіях, які постраждали внаслідок збройної агресії РФ» [4].

Умовами виділення коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії є:

- 1) будівництво, реконструкція, капітальний ремонт, придбання тих основних фондів, що віднесено до комунальної або державної власності;
- 2) якщо регіон чи територіальну громад віднесено до території відновлення: де відбувалися бойові дії; які були тимчасово окуповані; зазнали руйнувань об'єктів інфраструктури внаслідок ведення бойових дій; мають різке погіршення соціально-економічного розвитку і значне переміщення людей;
- 3) чи включено проекти до регіонального плану відновлення та розвитку;
- 4) спроможність власників таких об'єктів на подальше власне фінансування та їх утримання;
- 5) гранична вартість 1 кв. метра загальної площі житла не може перевищувати опосередковану вартість спорудження житла за регіонами України.

Звернення про виділення коштів від Фонду ліквідації наслідків збройної агресії можуть подавати представники обласних, Київської міської держадміністрацій до Мінінфраструктури, Міненерго, МОЗ та МОН.

Однак, на сьогодні питання функціонування Фонду ліквідації наслідків збройної агресії викликає багато запитань. Зокрема, такими є:

- 1) немає чітко розробленої процедури пріоритезації напрямів фінансування, що становить значний ризик, який може призвести до неефективної структури витрати Фонду та корупції;

2) не розроблений Кабінетом Міністрів України порядок використання таких коштів. Тож у 2022 року відновлення критичної інфраструктури фінансували за рахунок коштів з резервного фонду державного бюджету;

3) органи місцевого самоврядування змушені узгоджувати свої проєкти з обласними адміністраціями, щоб їх включали до планів відновлення та розвитку, що порушуватиме їхні інтереси та може призвести до корупції з боку ОДА (ОВА);

4) середня ринкова вартість 1 кв. м первинного житла в Україні значно перевищує опосередковану вартість, визначену Кабінетом Міністрів України, що вплине на якість відновленого чи збудованого житла за рахунок Фонду.

Отже, Фонд ліквідації наслідків збройної агресії створено з метою забезпечення фінансування першочергових заходів з відновлення інфраструктури, яка постраждала внаслідок бойових дій. Проте ряд бюрократичних процедур може стати на заваді його ефективного використання. Тому необхідно якнайшвидше вжити заходів зі сторони органів державної влади щодо повноцінного, зрозумілого та прозорого функціонування цього Фонду та усунути ці недоліки.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Кабінет Міністрів України, Постанова від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 7.04.2023 року).

2. Про Державний бюджет України на 2022 рік: Закон України від 2 грудня 2021 року № 1928-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1928-20#Text> (дата звернення: 7.04.2023 року).

3. Проект "Росія заплатить". Оцінка збитків інфраструктурі України. URL: <https://damaged.in.ua/damage-assessment> (дата звернення: 7.04.2023 року).

4. Про затвердження Порядку використання коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії: Кабінет Міністрів України, Постанова від 10 лютого 2023 р. N 118. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP230118> (дата звернення: 7.04.2023 року).